

Kokemäen emäseurakunnan väestö kruununhallinnon lähteissä, erityisesti taulustolaitoksessa 1700-luvun jälkipuoliskolla

Taulustolaitoksen perustaminen

Taulustolaitos eli *tabellverket* perustettiin Ruotsin valtakunnassa vuonna 1748. Se on maailman ensimmäinen vuosittain kerätty väestötilasto. Taulustolaitoksen tarkoituksena oli kerätä väestötietoja kruununhallinnon tarpeeseen.

Kruunu halusi väestötaulukoilla kartoittaa työvoiman saantia, sillä valtakunta oli kärsinyt suuria väestömenetyksiä isovihan (1700–1721) ja pikkuvihan (1741–1743) aikana. Myös 1690-luvun kuolonvuodet olivat vieneet osan väestöstä mennessään. Näiden menetysten pohjalta heräsi kiinnostus väestönlaskennasta.

Lisäksi taulustolaitoksen perustamiseen vaikutti Ruotsin Tiedeakatemian perustaminen vuonna 1739. Sen tarkoituksena oli mm. edistää luonnontieteellistä tutkimusta ja etsiä edellytyksiä taloudellisen toimeliaisuuden elvyttämiseksi.

Ehdotuksia väestönlaskemiseksi annettiin 1730-luvulta alkaen. Erityisen roolin väestönlaskennan alullepanijana sai Tiedeakatemian sihteeri Per Elvius, joka tutki Upsalan kirkonkirjoista syntyneitä 50 vuoden ajalta. Hän teki syntyneiden luvuista selvityksen ja se esiteltiin valtiopäivillä v. 1746. Esitys herätti laajalti huomiota ja lopulta valtiopäivien salainen valiokunta ehdotti vuosittaisten väestötilastojen aloittamista. Kuninkaallinen kirje taulukoinnin aloittamisesta annettiin 3.2.1749.¹

Ensimmäiset väestötiedot kerättiin v. 1749 ja koko valtakunnan tiedot saatiin

kootuksi yhteen v. 1755. Tuolloin kruununhallinnolle paljastui miten harvaan asuttu maa oli ja miten korkea kuolleisuus oli. Väkiluku oli pieniuudessaan niin suuri pettymys, että tiedot julistettiin salaisiksi.²

Millaisia taulukot olivat?

Väestötietojen keräämisen pohjana olivat pappien keräämät seurakunnittaiset tiedot syntyneistä, kuolleista ja solmituista avioliitoista. Papit olivat pitäneet ns. historiakirjoja vuoden 1686 kirkkolain velvoittamina.

Taulukot olivat aluksi kolmiosaisia. Taulussa I kerättiin tietoja kuukaussittain syntyneistä avio- ja aviottomista lapsista, kuolleista ikäryhmittäin sekä solmituista että kuolemaan päätyneistä avioliitoista. Lisäksi oli tilaa merkitä seurakunnassa syntyneitä kaksosia ja kolmosia ja kuolleena syntyneitä lapsia sekä yli 90-vuotiaina kuolleita, erikoisia kuolemantapauksia ja alueella riehuneita tauteja.

Taulukko II oli ns. kuolinsyytaulukko. Siihen koottiin vainajat iän, sukupuolen ja kuolinsyyn mukaan. Lisäksi viimeiselle sivulle pappi saattoi merkitä tietoja vuoden sadosta, kylvöistä, säästä ja elintarvikkeiden hinnoista. Kokemäellä merkittiin myös joinakin vuosina joen jäätymis- ja sulamis aika, sillä se vaikutti paikkakuntalaisten arkielämään joen yli-

¹ Nieminen, Väestötilastoja 250 vuotta, s. 10.

² Pitkänen, Suomen väestön historialliset kehityslinjat, s. 44. Nieminen, Väestötilastoja 250 vuotta, s. 9-10.

kulun vuoksi. Kuitenkin oli täysin papista kiinni, miten paljon hän merkitsi ylimääräisiä tietoja.

Taulukko III:sta kutsutaan ns. väkilukutauluksi. Tauluun koottiin kaikki seurakuntalaiset iän, sukupuolen, siviilisäädyn ja säädyn mukaan. Nykytermein sitä voisi luonnehtia ammattitaulukoksi. Osa oli selvästi kaupunkilaisammattajeja, jotka jäivät luonnollisesti maaseudulla täyttämättä. Tämä taulukko oli työläin täyttää ja pappissääty valittiin velvollisuudesta valtiopäivillä 1752. Papisto saikin helpotusta; III taulukon jokavuotinen täyttövelvollisuus muutettiin joka 3. vuosi täytettäväksi ja vuodesta 1775 alkaen se täytettiin vain joka 5. vuosi. Taulukot I ja II täytettiin edelleen vuosittain. Taulukoiden muotoa muutettiin vuosien kuluessa, mutta sisältö pysyi pohjimmiltaan samanlaisena.

Taulukoiden täyttämiseen liittyviä ongelmia

Taulukoiden täyttämisessä oli monenlaisia ongelmia, jotka vaikuttavat niistä tehtyihin tulkintoihin. Esimerkiksi I tauluihin papit merkitsivät kastettuja ja haudattuja – eivät synty- ja kuolinaikoja. Nämä päivät saattavat olla kuitenkin eri kuukausina tai eri vuosina. Lisäksi kuolleet syntyneet ja pian syntymän jälkeen kuolleet lapset jätettiin useimmiten pois.

II taulukossa todellisten kuolinsyiden kirjaaminen oli vaikeaa. Taulukoiden täyttäjät olivat pappeja eivätkä lääkäreitä ja lääketiedekin oli vielä lapsenkengissä. Usein pappi merkitsi kuolinsyyn vainajan omaisten kuvausten perusteella. III taulukossa puolestaan sama henkilö saatettiin v. 1775 uudistuksen jälkeen merkitä kahteen eri ammattiin, esimerkiksi torppariksi ja kalastajaksi. Tällöin loppusummat näyttäivät todellisia suuremmilta.

Papeilla oli aikaa täyttää edellisen vuoden taulukot tammikuun loppuun mennessä. Tällöin täytetyt taulukot tuli lähettää tuomiorovastille, jonka tuli laatia

koontitaulukot helmikuun loppuun mennessä ja lähettää ne edelleen läänintasolle tai vuosina 1775–1790 hiippakunnan johdolle. Näissä organisaatioissa laadittiin jälleen kerran koontitaulut, jotka tuli lähettää maaliskuun loppuun Tukholmaan Kansliakollegiolle. Tukholmassa laadittiin lopulliset koko valtakuntaa koskevat tilastot. Taulukoiden laadinta vaati melkoisen byrokratian.³

Pappien oli vaikea ymmärtää taulukoinnin mielekkyyttä – miksi kruunu oli yhtäkkiä kiinnostunut kaikkein köyhimmistä ja vaivaisimmistakin, jotka eivät kyenneet maksamaan veroa? Papeille perusteltiin taulukoinnin tarvetta mm. verorasituksen määrittämisen helpottamisella, kun tiedettäisiin kansankerrokset tarkemmin. Lisäksi nälkävuosien ja tautiepidemioiden uhatessa kruunu osaisi suunnata toimenpiteitä tarkemmin.⁴

Papeille jaettiin ohjeita taulukoiden täyttämisestä ja niitä täydennettiin myöhemmin mm. kuolinsyiden tarkennuksella, mutta epäselvyyksiä tuntui silti olevan. Taulukoiden täyttötarkkuus riippuukin pitkälti papista, sillä papin vaihtuessa taulukonlaadintatyö saattaa muuttua. Esimerkiksi toiset papit antoivat tarkkoja lisätietoja olosuhteista ja toiset eivät merkinneet ylimääräisiä.

Kokemäen emäpitäjän väestö säädyyttäin Taulukko III:n mukaan

Taulukko III:een kerättiin ammatti- ja elinkeinotietoja sääty-yhteiskunnan mukaan. Näillä tiedoilla tutkittiin elinkeinon jakaantumista ja kehittymistä. Tulkinassa ongelmana on vuoden 1775 uudistus, jonka jälkeen pappi saattoi merkitä saman henkilön kahteen eri ammattiin. Yleensä säätytiedot kuvataan yli 15-vuo-

³ Fougstedt & Raivio, Suomen väestön sääty- ja ammattiryhmitys vuosina 1751-1805, s. 5.

⁴ Fougstedt & Raivio, Suomen väestön sääty- ja ammattiryhmitys vuosina 1751-1805, s. 6.

tiaiden miesten osuutena; naiset ja lapset luokiteltiin miesten mukaan.

Kokemäen väestö koostui 1700-luvun loppupuoliskolla muutamasta aatelis- ja säätyläisperheestä sekä pääosin maataloudesta elävästä rahvaasta. Aatelistoa oli muutama perhe, säätyläisiä pappien lisäksi kruununvirkamiehiä kuten vouti. Säätyläisiin olen lisäksi laskenut alle kymmenkunta ylioppilasta ja teiniä. Alempia virkamiehiä olivat lähinnä lukkarit.

Maatalousväestöstä kertovat luvut ovat sekavimpia. Vuonna 1749 seurakunnassa ilmoitettiin olevan 32 % maataomistavaa talonpoikaa. Vuonna 1800 talonpoikien määräksi saadaan 51 %, mutta mukaan on laskettu sekä omaa että vierasta tilaa viljelevät eli torpparit. Eli laskentaperuste on välillä vaihtunut. Torpparien määrä on kuitenkin selvästi kasvanut 4 viljelijästä 74:ään. Tänä aikana tehtiin kaksi merkittävää maatalousratkaisua eli torppien perustamisoikeutta laajennettiin ja kruunun asutustoimintaa laajennettiin isojaossa ylijääneelle "liikamaalle".⁵ Isojako suoritettiin Kokemäellä v. 1770–1790.

Palkollisten määräksi saadaan v. 1749 51 %, mikä on paljon lähipitäjiin verrattuna. Tosin palkollisiksi laskettiin renkien lisäksi talon omat pojat, talossa asuvat sedät ja enot ja veljet, sillä heidän katsottiin olevan samassa työtätekevässä ja maata omistamattomassa asemassa. Palveluväen määrä vaihtelee pitäjittäin hurjasti,⁶ joten tässä pappien merkitemiskäytännöt ovat vaihdelleet suuresti.

Itsellisten määrä kasvoi myös koko ajan. Käsityöläisiä seurakunnassa oli vain muutama prosentti, kraatareita, suutareita ja seppiä. Sotilaiden määrä kasvoi Kokemäellä, kun varamiesjärjestelmä toimeen-

pantiin vuodesta 1776 alkaen.⁷ Lukua kasvattaa vielä se, että vuoden 1800 säätyläisiin olen vielä laskenut 6 upseeria. Tavallisen ruotusotilaan asema ei ollut kovin hyvä ollut, sanotaankin, että sotilasruodusta ei ollut pitkä matka köyhäinruotuun. Vaivaisten ja raihnaisten osuus kasvoi myös 0,6 %:sta 4,6 %:iin. Vaivaisten laskemista vaikeuttaa se, että osa vaivaisista kykeni tekemään työtä leipänsä eteen ja osa ruotuköyhistä laskettiin talonväeksi. Köyhäinruodut järjestettiin Kokemäellä v. 1788.

Naisia taulukoitiin säädyittäin erikseen, ilman miestä kahdessa erikoistapauksessa. Köyhiä papinleskiä taulukoitiin muutama Kokemäellä ajoittain. Lisäksi merkittiin erikseen ns. maatut naiset, jotka elivät aviottomien lastensa kanssa. Heidän määränsä kasvoi 12 naisesta 20:een vuoteen 1775.⁸

Syntyvyys ja hedelmällisyys Kokemäen emäseurakunnassa

Kirkonkirjoihin merkittiin syntyneet jo 1600-luvun loppupuolelta alkaen. Kuolleena syntyneet ja pian syntymän jälkeen kuolleet lapset jätettiin kuitenkin usein merkitsemättä ja he puuttuvat myös taulukoista. Pääosin tilastointia pidetään kuitenkin melko luotettavana.

Suomessa 1700-luvun loppupuoliskon väestönkasvu oli Länsi-Euroopan nopeinta. Nopea väestönkasvu johtui korkeasta hedelmällisyydestä ja avioituneisuudesta.⁹ Kokemäen emäseurakunnassa syntyi v. 1749-1801 yhteensä 3842 lasta eli keskimäärin 72 lasta vuodessa.¹⁰ Kokemäkeläiset naiset saivat keskimäärin 4,5 lasta.¹¹

⁵ Pitkänen, Suomen väestön historialliset kehityslinjat, s. 44.

⁶ Esimerkiksi naapuripitäjissä vuonna 1750 Huitisissa palvelusväenmääräksi ilmoitetaan 14 % ja Ulvilassa 18 %. Loimaalla vastaava luku oli v. 1749 44 %. Laakso, Suur-Loimaan historia II, s. 42. Suur-Uvilan historia I, s. 323, Suur-Huittisten historia II, s. 62.

⁷ Niemelä, Tuntematon ruotusotilas, s. 36-37.

⁸ Väkiluku- ja mortaliteettitaulut.

⁹ Pitkänen, mts. 43.

¹⁰ Ks. Liitteet Syntyneet ja kuolleet Kokemäen emäseurakunnassa 1749-1801 ja Kokemäen emäseurakunnan syntyneet ja imeväiskuolleet lapset 1749-1801.

¹¹ Väkiluku- ja mortaliteettitaulut

Syntyvyys vaihteli huomattavasti vuosittain. Syntyvyys pysyi Kokemäellä korkeana 1760-luvulle, jolloin syntyi 40 lasta 1000 kokemäkeläistä kohden.¹² Syntyvyys laski 1760-luvulla, jolloin syntyneisyys putosi 30 %:een. 1760-luvulla tiedetään Suomessa olleen yleisesti katoja¹³ ja Kokemäeltäkin tiedetään, että ainakin v. 1763 oli kato ja v. 1766 pitäjää vaivasi kuivuus. Pappi kirjoittikin v. 1769 taulukkoon, että hyvä sato otettiin kiitolisena vastaan. Syntyvyys nousi vähitellen 1770-luvun alun kuolonvuosien jälkeen. Epidemioiden jälkeen syntyvyys yleensä nousi nopeasti. Syntyvyys notkahti hieman 1780- ja 1790-lukujen taitteessa, kuin ottaakseen vauhtia tuleville syntyvyyden huippuvuosille. Ensi kerran v. 1792 Kokemäellä syntyi yli 100 lasta.¹⁴

Uudet sukupolvet olivat edellisiä suurempia. Väestönkasvu ruokki itse itseään – isommalla sukupolvella on enemmän lapsia. Ikäpyramideilla voidaan tarkastella ikäluokkien kasvua.¹⁵ Vuoden 1749 ikäpyramidista voi nähdä edeltävien sotien ja katojen jättämät vinoutumat miesten ja lasten osuuteen. Isonvihan jälkeen syntyneet ikäluokat olivat edellisiä suurempia. On huomattava, että kun lapsia syntyi enemmän kuin aiemmin, kasvoi samalla imeväiskuolleisuus.¹⁶ Lasten kuolleisuus oli vielä hyvin korkea – Kokemäellä kuoli 18 % lapsista ensimmäisen ikävuotensa aikana. Korkean kuolleisuuden ongelmaa ei vielä oltu kyetty ratkaisemaan. Imeväiskuolleisuus tasoitti vuoden 1800 kuviossa 0-4 v. lasten osuutta muutamassa vuodessa. Mutta samalla kun lapsia syntyi enemmän, syntyi myös lievästi enemmän aviottomia lapsia.¹⁷

¹² Syntyneisyys (eli syntyvyys) ilmoittaan yleisimmin (elävänä) syntyneiden lasten osuuden väestöstä. Pitkänen, Sanastoliite, s. 336.

¹³ Jutikkala, Kuolemalla on aina syynsä, s. 128.

¹⁴ Väkiluku- ja mortaliteettitaulut.

¹⁵ Ks. Liitteet Kokemäen väestön ikäpyramidi 1749 ja Kokemäen väestön ikäpyramidi 1800.

¹⁶ Imeväiskuolleisuus eli alle 1-vuotiaiden kuolleisuus. Pitkänen, Sanastoliite, s. 330.

¹⁷ Väkiluku- ja mortaliteettitaulut.

Aviosäädyt Kokemäen emäpitäjässä

Naiset solmivat Suomessa avioliiton keskimäärin 23-vuotiaina. Tämä on yleinen arvio, sillä taulukoista ei tätä voida laskea. Taulukoista saa sen sijaan selville paljonko väestöstä oli avioliitossa, montako niitä vuosittain solmittiin ja missä kuussa. Vuodesta 1807 myös merkittiin, monesko solmittu avioliitto oli.

Kokemäen emäpitäjässä solmittiin vuosittain noin 19 avioliittoa. Huonojen satovuosien jälkeen vietettiin kuitenkin vähemmän häitä, mutta kulkutautien esiintyminen ei niiden järjestämistä vähentänyt. Esimerkiksi vuonna 1756, jolloin tiedetään Kokemäkeä koetelleen vaikea kato ja tulva, solmittiin vähiten eli vain 8 avioliittoa ja vielä seuraavana vuonnakin vain 9 avioliittoa. Vuonna 1791 oli häiden huippuvuosi, jolloin niitä vietettiin peräti 43 kertaa. Myös koko Suomessa häitä vietettiin keskimääräistä enemmän, kun Kustaan sota oli ohi. Mutta toisaalta ajanjakson suurimpana kuolinvuonna 1771, jolloin aikuisväestöä vei polttotauti ja pilkkukuumet, pidettiin silti 22 häitä. Häiden ajankohtana oli kuitenkin yleisimmin syksy, kun epidemia esiintyi keväällä.¹⁸ Häiden määrä kasvoi koko ajan, koska väestön määräkin kasvoi.

Mutta prosentuaalisesti naimattomien osuus väestöstä kasvoi, vaikka avioliittoja solmittiinkin enemmän. Naimattomien määrä kasvoi samalla tilattomien määrän kanssa. Samalla kasvoi hieman aviottomien lasten määrä, jotka tosin vaihteli suuresti vuosittain.

Naisleskiä oli enemmän kuin miesleskiä, mutta naisleskien osuus pieni vuosisadan kuluessa.¹⁹ Yhtäältä mieslesket menivät useimmin uudelleen naimisiin, sillä maatala ei tullut toimeen ilman emäntää. Toisaalta naiset elivät miehiä pidempään. Mutta naisleskien osuus väheni vuosisadan kuluessa, joka

¹⁸ Väkiluku- ja mortaliteettitaulut.

¹⁹ Väkiluku- ja mortaliteettitaulut.

mahdollisesti johtui pitkästä rauhan-kaudesta, jolloin sotaleskiä ei tullut – lukuun ottamatta lyhyttä Kustaan sotaa.

Muuttoliike

Muuttoliikettä ei 1700-luvun taulukoista voi suoraan tutkia, mutta sitä voi tarkastella kiertoteitse. Vasta 1800-luvulla taulukoihin alettiin kerätä tietoa muuttaneista.

Syntyvyys ja samalla väkiluku kasvoivat Kokemäen emäpitäjässä siten, että vuonna 1749 oli 1629 kokemäkeläistä ja vuonna 1800 heitä oli 2892. Väestötieteessä puhutaan ns. luonnollisesta väestönkasvusta eli vuosittain syntyneiden ja kuolleiden välisestä erotuksesta. Tällöin lasketaan yhteen syntyneet ja vähennetään kuolleet. Mutta muuttoliike huomioituna puhutaan todellisesta väestönkasvusta. Kokemäen emäpitäjä oli muuttovoittoinen, mutta Harjavallan kappeli oli taas muuttotappiainen.

Toki taulukoinnin ja väestönlaskun tarkkuutta voi sinänsä epäillä, mutta myös muuttoliike vaikutti loppusumaan. Kokemäen emäseurakunnasta on olemassa vain vuosilta 1750-1754 muuttaneiden luettelot. Niihin kirjatuaista muutoista suurin osa oli nuorten palkollisten palveluspaikkojen vaihtoa sekä muutamia naimisiin menoja lähipitäjiin. Ulvila ja Huittinen olivat suosituimmat muutto-paikat.²⁰ Tosin 1700-luvulla muuttoliike oli yleisestikin vielä vähäisempää ja tyyppillisimmillään palvelusväen lähi-muuttoja.²¹

Kuolinsyyt

Taulukoidut kuolinsyyt ovat seurakunnan papin arvio kuolinsyistä, jotka usein tehtiin omaisten kuvauksen perusteella. Kyseessä eivät siis ole lääketieteelliset

perusteet. Taulukoiden määritelmät ovat usein hyvin epämääräisiä ja vaikeasti muunnettavissa nykylääketieteen käsitteiksi. Taulukoidut kuolinsyyt ovatkin lähinnä suuntaa antavia. Ne eivät myöskään kerro mitään sairastavuudesta sinänsä, sillä on paljon sairauksia ja vammoja, joihin ei kuoltu, kuten esimerkiksi lasten sairastamat loismadot ja syyhy.

Kuolleisuus pysyi melko korkeana koko 1700-luvun loppupuolen. Kuolleiden määrä ohitti syntyneiden määrän vuosina 1749, 1764, 1771, 1788, 1799. Vuonna 1749 kuolleisuus oli 49,5 % ja vuonna 1771 se oli 50,7 %.²²

Imeväiskuolleisuus eli alle 1-vuotiaiden lasten kuolleisuus oli 1760 monena vuonna niin rajua, että Kokemäen väestönkasvu lähes pysähtyi. Keskimääräisenä kuolleisuus oli 22,5 % eli käytännössä 51 vainajaa.²³ Kuolleisuuteen vaikuttivat sodat, kulkutaudit ja nälänhädät. Nälkään ei sinänsä kuoltu, mutta se heikensi vastustuskykyä ja ajoi ihmisiä kiertelemään, mikä osaltaan lisäsi kulkutautien leviämistä.²⁴ Lääketiede oli vielä lasten kengissä. Isorokkoa vastaan, joka oli aikakauden tappavin tauti, aloitettiin rokotukset Kokemäellä vuonna 1807, ja tuolloin rokotettiin 5 seurakuntalaista.²⁵

Synkistä kuolonvuosista huolimatta Kokemäen emäpitäjän luonnollinen väestönkasvu oli huikea 71 %. Mutta toisaalta kun väkiluku kasvoi, kasvoi myös kuolleiden määrä.

Lasten kuolleisuus

Lapsuus oli ihmiselon vaarallisinta aikaa. Kaikki eivät selvinneet hengissä edes äitinsä kohdusta. Mutta kaikkia kuolleina syntyneitä vauvoja ei ole todennäköisesti edes taulukoitu. Imeväiskuolleisuus pysyi korkeana 1700-luvun jälkipuoliskon.

²⁰ Kastetut, vihityt, kuolleet, muuttaneet 1742-1762.

²¹ Jutikkala, Asutus ja väestö, s. 149.

²² Väkiluku- ja mortaliteettitaulut.

²³ Väkiluku- ja mortaliteettitaulut.

²⁴ Vuorinen, Tautinen historia, s. 77.

²⁵ Väkiluku- ja mortaliteettitaulut.

Pahimmillaan se oli vuonna 1764, jolloin jopa 41 % alle 1-vuotiaista kuoli, pääosin tuntemattomaan lastentautiin sekä rinta- ja keuhkotautiin. Kolmasosa vauvoista menehtyi vuosina 1768, 1770, 1776, 1789. Keskimääräisenä vuonna haudattiin viidesosa vauvoista, mutta onneksi välillä oli helpompia vuosia ja väkiluvun kasvu oli voimakasta. Imeväisten yleisimmiksi kuolinsyiksi merkittiin rinta- ja keuhkotauti, iso- ja tuhkarokko, hinkuyskä, vatsataudit, lasten kouristus-tauti sekä erityisesti tuntemattomat lastentaudit.²⁶

Selvittyään kymmenvuotiaaksi kuoleman varjo keveni lasten yltä. Alle 10-vuotiaiden vainajien osuus oli noin puolet kaikista kuolleista, mutta yli 10-vuotiaiden kuolleisuus oli jo vähäisempää eli aikuisten tasoa. Yleisimmät kuolinsyyt alle 10-vuotialle olivat kulkutaudit eli iso- ja tuhkarokko, hinkuyskä ja rinta- ja keuhkotaudit. Toisaalta nämä taudit antoivat pitkäaikaisen immuniteetin, jos niistä selvisi hengissä. Erikoiskuolinsyynä olivat lisäksi erityisesti pikkupoi- kien hukkumistapaukset.²⁷

Aikuisten kuolleisuus

Aikuisia merkittiin taulustoihin kuolleiksi lähes kaikkiin kuolinsyihin, paitsi hinkuyskään, joka oli lastentauti. Lisäksi rokkoihin kuoleminen väheni ikäluokan vanhetessa, jolloin ikäluokasta suurim- malla osalla oli jo immuniteetti. Aikuiset kuolivat lähinnä kulkutauteihin eli rinta- keuhkotautiin, pistotautiin, polttotautiin, pilkkukuumeseen ja tarttuviin tautei- hin.²⁸

Pistotauti on keuhkoihin liittyvä sai- raus, polttotauti on yleisnimi korkeaan kuumeseen. Pilkkutauti puolestaan yh- distetään likaisuuteen ja poikkeuksellisiin olosuhteisiin, kuten nälänhätään, ja usein

sitä esiintyi sotien aikana.²⁹ Normaali- vuonna ei monikaan aikuinen näihin kulkutauteihin kuollut, vaan kuolema korjasi valmiiksi heikkoja. Mutta rajuja epidemiavuosiakin siis oli. Suurimpana kuolinvuonna 1771 kuoli Kokemäellä 67 aikuista poltto- ja pilkkukuumeseen eli 45 % aikuisväestä. Vuosina 1787–1788 aikuisia kuoli polttotautiin ja pistotautiin. Tuolloin tiedetään Venäjältä levinneen laaja influenssapandemia. Seuraavana vuonna vaivasi vielä pilkkukuumet, joka tuli sotilaiden mukana tuliaisiksi Kustaan sodasta.

Muita yleisiä kuolinsyitä olivat mm. äkillinen halvaus, mutta varsinaisesti ei sydän- ja verisuonisairauksia tilastoitu. Hyvin yleinen kuolinsyö oli vanhuuden- heikkous, johon merkittiin kuolleeksi noin 10 %. Myös erilaiset vatsavaivat merkittiin usein kuolinsyiksi, mutta niitä ei osattu eritellä. Syöpä oli vain muuta- massa tapauksessa kuolinsyynä, osittain sen vaikean havaitsemisen vuoksi. Vain selvästi ulospäin näkyvät syövät mer- kittiin. Yksi epämääräisimmistä kuolin- syistä oli jäsenten särkeminen. Nämä vaivat saattoivat johtua mm. nikamien kulumisesta tai kihdistä. Varsinainen kuolinsyö se ei silti ollut.³⁰

Naisten erityinen kuolinsyö oli synnytykseen menehtyminen, johon kuoli 50 vuoden aikana 22 naista. Miesten erityiskuolinsyö oli puolestaan hukkumi- nen. Miehiä hukkui 23, naisia 5, lapset mukaan luettuna. Kokemäenjoen yli- kulku oli kohtalokasta. Miehet hoitivat kalastuksen ja siltojen rakentamisen ja huollon koskisen ja vuolaasti virtaavan Kokemäenjoen yli. Väkivallan uhrina kuoli vain yksi talonpoika vuonna 1793. Hänet surmannut 19-vuotias nuorukainen hirtettiin samana vuonna.

²⁶ Väkiluku- ja mortaliteettitaulut.

²⁷ Väkiluku- ja mortaliteettitaulut.

²⁸ Väkiluku- ja mortaliteettitaulut.

²⁹ Vuorinen, Tautinen historia, s. 319-320.

³⁰ Väkiluku- ja mortaliteettitaulut.

Taulustolaitoksen mahdollisuudet

Taulustolaitos antaa mahdollisuuden tarkastella seurakunnittain, sekä vuosittain että pitkällä aikavälillä, väestön kehitystä, kuten syntyneitä, kuolleita ja avioliittojen solmimista. Taulustolaitoksen käyttö sopii jonkinlaisen kokonaiskuvan hahmottamiseksi, sillä yksityishenkilöistä tai kylistä ei saa kuvaa – mikäli yksilö ei esimerkiksi ole kuollut hyvin erikoisella tavalla. Taulustot saavat lisäksi antaa tietoja, papin aktiivisuuden mukaan, säistä, sadoista ja elintarvikkeiden hinnoista. Ne avaavat mielenkiintoisen näkökulman ihmisten arkielämään.

Lähteet

Turun maakunta-arkisto, Kokemäen kirkonarkisto:

Kastetut, vihityt, kuolleet, muuttaneet 1742-1762. N 1.

Väkiluku- ja mortaliteettitaulut 1749-1773. Ö1. Df:1.

Väkiluku- ja mortaliteettitaulut 1774-1810. Ö1. Df:2.

Kirjallisuus

Fougstedt, G. – Raivio, A. Suomen väestön sääty ja ammattiryhmitys vuosina 1751-1805. Tilastollisia tiedonantoja. Tilastollinen päätoimisto. Helsinki 1953.

Jutikkala, Eino, Asutus ja väestö. Teoksessa Suomen taloushistoria 1. Agraarinen Suomi. Toim. Jutikkala, Kaukiai-nen, Åström. Helsinki 1980.

Jutikkala, Eino, Kuolemalla on aina syynsä. Maailman väestöhistorian ääriviivoja. Porvoo 1987.

Niemelä, Jari, Tuntematon ruotusotilas. Ruotsinajan lopun ruotuarmeijan miehistön sosiaalinen ja taloudellinen asema Satakunnassa. Historiallisia tutkimuksia 157. Suomen historiallinen seura. Helsinki 1990.

Nieminen, Mauri, Väestötilastoja 250 vuotta. Katsaus väestötilaston historiaan vuosina 1749-1999. Tilastokeskus. Helsinki 1999.

Pitkänen, Kari, Suomen väestön historialliset kehityslinjat ja Sanastoliite. Teoksessa Suomen väestö. Toim. Koskinen, Martelin, I.-M. Notkola, V. Notkola ja Pitkänen. Hämeenlinna 1994.

Vuorinen, Heikki S., Tautinen historia. Tampere 2002.